

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

« 09 » 09 2022

№ 491

«2012-2026 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында

Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июнендәге 53-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәт стратегиясе турында» 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХII номерлы Татарстан Республикасы Законнары нигезендә, «2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү «дәүләт программасын раслау турында» Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәге 821 номерлы карары нигезендә, Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү, үстерү һәм аларның функциональлеген арттыру өчен шартлар тудыру максатларында, Спас муниципаль районы Башкарма комитеты, Спас муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРЭ:

1. «2022-2026 елларга Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.

2. Спас муниципаль районының финанс-бюджет палатасында ел саен, чираттагы финанс елына район бюджетын формалаштырганда, Спас муниципаль районы бюджетыннан шул максатларга жибәрелә торган акчаларның мөмкинлекләрен исәпкә алып, Программа чараларын гамәлгә ашыруга акча каралган.

3. Программаны гамәлгә ашыруда катнашучы Спас муниципаль районы Башкарма комитетының структур бүлекчәләренә анда каралган чараларны үз вакытында үтәүне тәмин итәргә.

4. Әлеге карарны Спас муниципаль районының һәм Интернет челтәренә рәсми сайтында урнаштырырга һәм Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында бастырып чыгарырга.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үземдә калдырам.

ТР Спас муниципаль районының
Башкарма комитеты житәкчесе

В.А.Осокин

Спас муниципаль районы
Башкарма комитетының 2022 елның
09.09.2022 номерлы карарына
кушымта

"2012-2014 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘУЛӘТ ТЕЛЛӘРЕН
ҺӘМ ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ СПАС МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА
БАШКА ТЕЛЛӘРНЕ САКЛАУ, ӨЙРӘНҮ ҺӘМ ҮСТЕРҮ"
МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫ

«2022-2026 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен
саклау, өйрәнү һәм үстерү»
муниципаль программасы паспорты

Документ исеме	«2012-2014 елларга Спас муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасы (алга таба - Программа).
Программаны үстерү өчен нигез.	Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июнендәге 53-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе турында» 2012 елның 19 декабрдәге 1666 номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы, «Татарстан Республикасының дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХП номерлы Татарстан Республикасы Законы, «2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү «дәүләт программасын раслау турында» 2020 елның 10 сентябрдәге 821 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары
Заказчы	Спас муниципаль районы башкарма комитеты
Программаны эшләүче	«ТР Спас муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» МУ
Программаның максаты һәм бурычлары:	Спас муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрен, шулай ук Татарстан Республикасынан читтә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру (беркетелгән районнарда). Бурычлар: 1. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында тел сәясәтен норматив хокукый тәэмин итүне камилләштерү; 2. Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренең паритет эшчәнлегенә ярдәм итү;

	<p>3. Спас муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә белем алуның бөтен системасын үстерү;</p> <p>4. Спас муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;</p> <p>5. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы һәм Ульяновск өлкәсенең Иске Майна районы арасында төбәкара хезмәттәшлек, Ульяновск өлкәсендә татар телен саклау һәм үстерү.</p> <p>6. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында дәүләт һәм башка телләрнең социаль статусын күтәрү һәм аларны популярлаштыру.</p>
Программаны ашыру саклары	гамәлгә 2022-2026 еллар
Программаларны үтәүчеләр	"ТР Спас муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» МКУ
Еллар буенча бүленеп финанслау күләмнәре	Муниципаль бюджет акчалары хисабына финанслауның гомуми күләме: 2022 ел-323 мең сум. 2023 ел-238 сум. 2024 ел -328 т. сум. 2025 ел -328 т. сум. 2026 ел-323 сум.
Көтелгән нәтижеләр	<ul style="list-style-type: none"> - «2012-2026 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү» программасын гамәлгә ашыру өчен мәгариф учреждениеләрендә шартлар яхшырту; - Белем бирү учреждениеләрендә ике дәүләт теленең паритет эшләве өчен шартлар тудыру;; - Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы белем бирү учреждениеләрендә туган (татар) телен укытуның яңа методларын үзләштерү.; - Мәктәп укучылары һәм балалар белем бирү учреждениеләрендә тәрбияләнүчеләрнең татар телен белү культурасын һәм грамоталылыгын арттыру.

I. Программаны тормышка ашыру сферасының Гомуми характеристикасы, Программа аларны хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Әлеге программа Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июнендәге 53-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрдәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, «2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте стратегиясе турында» Россия Федерациясе

Президентының 2012 елның 19 декабрдәгә 1666 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлдәгә 1560-ХII номерлы, «Татарстан Республикасы дәүләт теле буларак татар телен куллану турында» 2013 елның 12 гыйнварындагы 1-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнары, «Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясен раслау турында» 2008 елның 3 июлдәгә ПУ-312 номерлы Татарстан Республикасы Президенты Указы, «Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясен раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 октябрдәгә 794 номерлы карары, 2014-2020 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен өйрәнү һәм үстерү «Дәүләт программасын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2020 елның 10 сентябрдәгә 821 номерлы карары белән расланган «2023-2030 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» дәүләт программасына нигезендә эшләнә.

Әлеге программа Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен оптималь шартлар тудыруга юнәлдерелгән.

1. Эчтәлек проблемалар

2020-2021 уку елында районның мөгариф оешмаларында руслар – 78%, татарлар - 17,2 %, чуашлар - 0,85%, әрмән – 0,58%, әзербайжаннар – 0,15%, үзбәкләр – 0,01%, тажиклар - 0,01% катнаш гаиләләр -2,8% белем ала.

Барлыгы 20 балалар бакчасы бар, шуларның 17се – рус , 3се – Татар (Ямбақты, Иске Рәжәп, Әжмәр);

Районда барысы 13 мәктәп бар, аларда 1881 укучы белем ала торган 11 филиал (4 башлангыч һәм 7 төп) бар (324 - татар милләтеннән).

Туган (татар) телендә белем һәм тәрбия алган мәктәпләр. Укучыларның туган (татар) телендә белем һәм тәрбия алуы артты.

2019-2020 елларда укыту һәм тәрбия 1 мәктәптә һәм 4 филиалларда алып барылды:

Иске Рәжәп, филиаллар: Урта Йорткүл, Чечекле, Көөк, Ямбақты мәктәпләре-тулысынча татар телендә белем һәм тәрбия бирү. Туган телдә укыту - 24%.

2020-2021 елларда уку һәм тәрбия 1 мәктәптә, 6 филиалда һәм 1 сыйныфта үткәрелә:

Иске Рәжәп урта мәктәбе, филиаллары: Урта Йорткүл, Чечекле, Көөк, Ямбақты төп гомуми белем бирү мәктәпләре – тулысынча татар телендә белем ала, башлангыч мәктәп – татар телендә, Аграмак төп гомуми белем бирү мәктәбендә 1 сыйныф татар телендә. Бу уку елында татар телендә белем алу 26% тәшкит итте.

Мәктәпләрдә туган телне өйрәнәләр (ата-аналар сайлау буюнча):

2019-2020 еллар рус теле – 54%, татар теле-45%, Чуаш теле-0,8%

2020-2021 ел рус теле – 54%, татар теле-45%, Чуаш теле-0,8%

2021-2022 уку елында туган телне шул ук дәрәжәдә сайларга планлаштырабыз.

Татар телен, туган тел буларак, өйрәнүне элеккегә дәрәжәдә саклап кала алдык. Районда рус мәктәпләре бар, анда 100% татар телен сайлау мөмкинлеге бар: Ким

урта мәктәбе, Кузнечиха төп мәктәбе, Куралово, Вожах, Кызыл Бистәдә филиаллары. Болгарның 1 нче урта мәктәбендә (19% тан 27% ка кадәр), Антоновка урта мәктәбендә (19% тан 22% ка кадәр), Өчкүл урта мәктәбендә (72% тан 78% ка кадәр) татар телен өйрәнү проценты артты.

2021-2022 уку елында ачылды:

Татар телендә тәрбияләнгән класслар һәм полилингваль класслар (рус телендә кайбер фәннәрне - математика, рус, әйләнә - тирә дөнья, татар телендә – Туган тел һәм технология, инглиз телендә – Инглиз теле һәм сәнгате) - Болгар 1 нче урта мәктәбендә берәр сыйныф, 2 нче Болгар урта белем бирү мәктәбе 2021 елның 1 сентябреннән эшли. Ким урта мәктәбендә 2021 елның 1 сентябреннән татар телендә тәрбияләнүче 1 сыйныф ачыла.

1. Бураково урта мәктәбендә татар (татар) телендә тәрбияләнүче 8 сыйныф, 2021 елның 1 сентябреннән 8 сыйныф.

2. Никольский урта мәктәбендә-татар телендә тәрбияләнүче 5 сыйныф, 2021 елның 1 сентябреннән.

3. Болгарның 1 нче урта мәктәбендә һәм Болгарның 2 нче урта мәктәбендә дәрестән тыш эшчәнлек буенча дәресләр үткөрү планлаштырыла. Моның өчен татар теле буенча дәрестән тыш эшчәнлек өчен түләү кирәк. Татар телендәге пьесаларны театрлаштыру өчен дәрестән тыш эшчәнлек кысаларында костюмнар сатып алу өчен акча кирәк.

5. Никольск урта мәктәбендә - татар көнкүреш музее ачу планлаштырыла, моның өчен стеллажлар һәм стендлар сатып алу кирәк.

Белем бирү учреждениеләре югары квалификацияле кадрлар белән комплектланган, шулай ук дәреслекләр, туган телләр буенча уку ярдәмлекләре һәм уку предметлары буенча тәржемә дәреслекләре белән тәэмин ителгән.

Районда Иж-Борискино авылының «Антоновка урта гомуми белем бирү мәктәбе» филиалында этномәдәни белем бирү һәм тәрбия бирү гамәлгә ашырыла, анда 14 укучы чуваш телен өйрәнә (9чуваш теле укытучысы) – Аптрейкина Т.В.- тел укытучысы.

Районда Туган тел (татар) теле һәм әдәбияты укытучыларының район методик берләшмәсе эшли. Татар (татар) теле укытучылары Р.З. Хәйдәрова, А. Р. Мотыйгуллинаның альтернатив дәреслекләре кулланыла. «Сәлам» уку-укыту әсбабы.

Район мәктәпләрендә 33 укытучы рус теле һәм әдәбияты укыта. Аларның 8е – беренче категорияле, 21е-беренче категорияле, 4се-юк.

Барлығы 27 кешенең югары категориясенә ия-4 кеше, беренчесенә-19 кеше, категориясенә ия түгел-4 кеше. Бер чуваш теле укытучысы, беренче категориягә ия.

Милли мирасны саклауга һәм туган телләренә популярлаштыруга районыбызда төрле чаралар үткәргә ярдәм итә. Бәйрәм һәм истәлекле даталарга багышланган чаралар: болар - класс сәгатьләре, конкурслар, викториналар, акцияләр, күргәзмәләр, тикшеренү эшләре, квестлар һ.б.

Районда татар, туган тел белгән кешеләр саны кимү тенденциясе саклана. Татар телен куллану даирәсен кыскарту күзәтелә, шул исәптән, эштә һәм көнкүрештә халыкның көндәлек аралашуы шартларында.

Бу процесслар татар телендә белем бирүче мәктәпләр саны кимү, татар телендә белем бирү системасының тулы кыйммәтле эшчәнлегә өчен сәяси-хокукий һәм институциональ мөмкинлекләренә югалту белән озатыла. Халык тарафыннан

туган телне һәм этник мәдәниятне югалту куркынычы татар телен, әдәбиятын, мәдәниятен саклау, үстерү һәм тарату проблемасының актуальлеген арттыра.

Район халкының мәдәни-тел хокукларын гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру нигезләрен гамәлдәге законнар базасы салды.

Закон базасын тормышка ашыру Спас муниципаль районында татар телендә белем бирүче мәктәпләрнең санын саклап калуға һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләрен өйрәнүгә, туган телләрдә белем бирүгә юнәлдерелгән.

Программа, шулай ук алдагы программалар нәтижеләренә Анализ ясау, Спас муниципаль районында телләргә саклау һәм үстерү эшендә күрелгән тырышлыкларга карамастан, куелган максатларның барысы да тоткарлаучы факторлар аркасында ирешелмәде, дип күрсәтә:

а) районда яшәүче халыкларның татар телен, милли телләрен үзләштерүгә йомшак мотивация, рус тел һәм сөйләм мәдәниятен саклау һәм үстерү буенча чараларның житәрлек булмавы;

б) «мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми һәм урта һөнәри белем» схемасы буенча туган телдә өзлексез белем бирүнең бербөтен системасының тәмамланмавы;

в) тиешле нормалар, стандартлар һәм технологияләр нигезендә татар теле яшәшә тәмин итүдә комплектлылык һәм системалылык житәрлек булмау.

Әлеге Программа алдагы программаларны тормышка ашыру тәжрибәсен анализлау, проблеманың барлык өлкәләрен һәм аспектларын колачлауны, кабул ителә торган чараларның нәтижеләгә һәм программаның телләргә тормышка сәләтлелегенә бәйле барлык төп факторларга йогынтысы нәтижеләгә тәмин итүгә юнәлдерелгән яңа төп принципларны куллану нигезендә эшләнгән.

II. Программаның төп максатлары һәм бурычлары.

Республиканың милли байлыгы буларак, Татарстан Республикасы дәүләт телләре дәүләт тарафыннан саклана һәм хуплана. Дәүләт сәясәтенең состав өлешләренән берсе буларак, тел сәясәте максат булып тора:

- Спас муниципаль районында татар, рус һәм башка телләргә тигез хокуклы эшләвен тәмин итү.

Программаның төп бурычлары түбәндәгеләр:

1. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында тел сәясәтен норматив хокукый тәмин итүгә камилләштерү;

2. Татарстан Республикасының дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләргә тигез яшәшә ярдәм итү;

3. Спас муниципаль районында татар һәм рус телләргә өйрәнү һәм татар һәм рус телләргә белем алуның бөтен системасын үстерү;

4. Спас муниципаль районында яшәүче халыкларның телләргә саклау һәм үстерү;

5. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы һәм Ульяновск өлкәсенең Старомайна районы арасында төбәкәра хезмәттәшлек, Ульяновск өлкәсендә татар телен саклап калу һәм үстерү.

6. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районында социаль статусын күтәрү һәм дәүләт һәм башка телләргә популярлаштыру.

Программаның максаты һәм бурычлары Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы белән расланган

2025 елга кадәрге чорга Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе максатларына һәм бурычларына Россия Федерациясе халыкларының мәдәниятләрен һәм телләрен саклау һәм үстерү, аларның рухи бердәмлеген ныгыту, милли азчылыklarның хокукларын тәмин итү, Татарстан Республикасында яшәүче халыкларның этномәдәни үзенчәлеген саклау, Россия халыкларының гомумдәүләт мәнфәгатьләрен һәм мәнфәгатьләрен яраштыру, ватандашларга ярдәм итү, Татарстан Республикасында яшәүче, шулай ук мәгариф өлкәсендә инновацияләрне стимуллаштыру, талантлы яшьләргә ярдәм итү, иң яхшы укытучыларны һәм укучыларны бүләкләү, Заманча мәгариф технологияләрен гамәлгә кертү өлешендә «Мәгариф» өстенлекле милли проектының максатларына һәм бурычларына туры килә.

Программаны тормышка ашыру вакыты

Программа 2022-2026 елларда тормышка ашырыла. Программаны тормышка ашыру этаплары билгеләнми.

Программаның Индикаторлары:

Ахыргы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлеге	Индикаторлар әһәмияте				
	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел
1	2	3	4	5	6
Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләте балаларын туган телдә укыту һәм тәрбияләү өлеше – процент	56	56	56	56	56
Гомуми белем бирү оешмаларында татар милләте балаларын туган телдә укыту өлеше – процент	31,19	31,19	31,19	31,19	31,19
Гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган телләрендә укыту-укыту өлеше-процент.	100	100	100	100	100

III. Программаны ресурслар белән тәмин итүне нигезләү.

Программаны финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы бюджеты исәбеннән 1630000 сум тәшкил итә, шул исәптән:

2022 елда - 323000 сум.

2022 елда - 328000 сум.

2023 елда - 328000 сум.

2024 елда - 328000 сум.

2025 елда - 323000 сум.

Аерым чараларны Бердәм максатлар һәм бурычлар белән (аларны координацияләнгән һәм килештерелгән башкарганда) берләштерүче Комплекслы проект алымы акчаларны рациональ куллануны һәм уңай нәтижеләргә ирешүне тәмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

Программага кертелгән чараларның үтәлеше уртача сроклы һәм озак вакытка исәпләнгән булганга күрә, алар Татарстан Республикасы бюджетыннан, Спас муниципаль районының жирле бюджетыннан максатчан финанслауга мохтаж.

Программа чараларын гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән тәртиптә бюджеттан тыш чыганақлардан акча жәлеп итү мөмкин.

IV. Программаны тормышка ашыру механизмы

Программа чараларын тормышка ашыру барышында аның муниципаль заказчы – координаторы (Спас муниципаль районы Башкарма комитеты) Төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген, чараларны тормышка ашыру барышын һәм Программаны башкаручыларның акчаларын нәтижәле файдалануны контрольдә тотуны тәэмин итә. Программа чаралары дәүләт заказчысы – программ чараларын башкаручылар белән Программа координаторы тарафыннан башкарыла торган муниципаль контрактлар нигезендә тормышка ашырыла.

Программаны тормышка ашыруда катнашучы башкарма комитет бүлекләре, ведомстволар һәм оешмалар Спас муниципаль районы Башкарма комитетына ел саен, 15 гыйнварга кадәр аның үтәлеше турында мәғлүмат тапшыралар.

V. Программаның социаль-икътисадый нәтижәлелеген тасвирлау.

Программаның нәтижәлелеге чаралар үтәлешенә билгеләнгән срокларда бәяләнә. Программаның нәтижәлелеген бәяләү өчен Спас муниципаль районы башкарма комитеты бүлекләренә ағымдагы хисап материаллары кулланыла.

Программаны гамәлгә ашыруның төп нәтижәсе булып белем бирү дәрәжәсен, этнотел компетенциясен күтәрү, телләренә яшәеш өлкәсен киңәйтү, тел компетенцияләренә ролен күтәрү, мәдәни һәм этнотел төрлелеген саклап калу, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны арттыру торырга тиеш.

Программа сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрдә һәм мәғлүмат киңлекләрендә Татарстан Республикасының дәүләт һәм башка телләренә яшәешен чагылдыра торган сан күрсәткечләрен арттыруны, шулай ук Татарстан Республикасының Спас муниципаль районы муниципаль районы һәм республикадан читтә татар теле мәгариф системасында үсүне, Татарстан Республикасының Спас муниципаль районында яшәүче халықлар вәкилләренә телләрен саклап калуны һәм үстерүне, дәүләт һәм башка телләренә социаль статусын һәм абруен күтәрүне, Татарстан Республикасының Спас муниципаль районында татар һәм рус телләренә функциональ потенциалын үстерү өчен нәтижәле эшләнмәләр кертүне күздә тотта.

Программада каралган чараларны гамәлгә ашыру рухи байлыкны арттыруга; Татарстан Республикасының Спас муниципаль районында яшәүче халықларның телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен популярлаштыручы халык өчен агарту чараларыннан файдалану; Татарстан Республикасының дәүләт телләренә функциональлеген арттыруга ярдәм итәчәк.

Программа чараларын гамәлгә ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге мәгариф оешмаларының белем һәм тәрбия эшчәнлеген хупларга һәм үстерергә ярдәм итәчәк, педагогның социаль статусын арттырачак, мәгариф системасын һәм халыкның этнотел ихтыяжларына хезмәт күрсәтүләр өлкәсен яқынайтырга мөмкинлек бирәчәк, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституциячел хокукларын яклауга ярдәм итәчәк, Татарстан Республикасының

тел законнарын тормышка ашыру чараларын координацияли һәм
оптимальләштерә.

«2022-2026 елга Татарстан Республикасында татар, рус һәм башка телләргә саклап калу, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру»

программасын гамәлгә ашыру буенча программа чаралары системасы.

Бурыч 1. Татарстан Республикасында тел саясәтен тәэмин итүнең норматив-хокукий системасын камилләштерү.

№ п.п.	Чаралар	Башкаручылар	Үтәү срогы	Финанслау күләме (сум.)	Программаны тормышка ашыруның соңгы нәтижеләре көтелә.
1.	Эш башкаруда дәүләт телләрен куллану	Жирле үзидарә органнары, муниципаль учреждениеләр	Бөген чор давамьнда	65000	Дәүләт телләрен эш башкаруда куллану
2.	Татарстан Республикасы дәүләт телләрен рәсми атрибутикада куллану (элмә такталар, бланклар, матбугат)	Жирле үзидарә органнары, муниципаль учреждениеләр	Ел саен	200000	ТР дәүләт телләрен рәсми атрибутикада куллану (вывескалар, бланклар, матбугат)
3.	Социаль әһәмиятле норматив хокукий актларны татар теленә тәржемә итү	Жирле үзидарә органнары, муниципаль учреждениеләр	Бөген чор давамьнда	-	Татар теленә тәржемә ителгән норматив хокукий документлар өлеше
4	«Россия Федерациясе халыклары телләре турында»гы законны өйрәнү.	Жирле үзидарә органнары, муниципаль учреждениеләр	Бөген чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Аралашу, тәрбия, укыту һәм ижат телен сайлау һәм куллану ирегән тәэмин итә торган туған

						телне саклау һәм һәръяклап үстерү.
5	«Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» законны өйрәнү	Жирле үзидарә органнары, муниципаль учреждениеләр	Бөген чор	Төп эшчәнлек кысаларында	Аралашу, тәрбия, укыту һәм ижаг телен сайлау һәм куллану иреген тәэмин итә торган туган телне саклау һәм һәръяклап үстерү.	

2. Татарстан Республикасының дәүләт телләре буларак рус һәм татар телләренең тигез яшәешенә ярдәм итү.

№ п.п.	Чаралар	Башкаручылар	Үтәү вақыты.	Финанслау күләме (сум.)	Программаны тормышка ашыруның соңгы нәтижеләре көтелә.
1.	«2022-2026 елларга Татарстан Республикасының Спас муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын эшләү һәм раслау	Башкарма комитет Мәгариф бүлгеге	Биш елга бер тапкыр	Төп эшчәнлек кысаларында	«2022-2026 елларга Татарстан Республикасының Спас муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» программасы.
2.	Массакуләм һәм мәдәни чаралар оештырганда ТР дәүләт телләрен куллану.	Мәгариф бүлгеге	Ел саен	400000	Массакуләм һәм мәдәни чаралар үткөрү.

3.	Сәуде хезмәткәрләренә Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә хезмәт күрсәтү	Спас муниципаль районының хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятиееләре.	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Халыкка дәүләт телләрендә хезмәт күрсәтү өлеше
4.	Хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятиееләрендә Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә белешмә мәгълүмат булуны тәэмин итү	Спас муниципаль районының хезмәт күрсәтү өлкәсе предприятиееләре.	2022-2026	Төп эшчәнлек кысаларында	Белешмә мәгълүматның Татарстан Республикасының ике дәүләт телендәге өлеше.
5.	Башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми һәм урта һөнәри белем бирү оешмаларында телләр турындагы законнарны гамәлгә ашыруда булышлык күрсәтү.	Мәгариф бүлгеге, Белем бирү оешмалары (киләшү буенча)	2022-2026	Төп эшчәнлек кысаларында	Үткәрелгән чаралар саны
6.	Г. Тукайга багышланган Бөтенроссия туган тел форумында катнашу	Мәгариф бүлгеге	Ел саен	30000	Рухи культураны күтәрү
7.	Туган тел көнен оештыру һәм үткәрү.	Мәгариф бүлгеге	Ел саен 21 февраль	25000	Туган телгә мөхәббәт тәрбияләү
8.	«Тере классика» Бөтенроссия яшь шигырь укучылар конкурсының муниципаль этабын оештыру һәм үткәрү.	Мәгариф бүлгеге, Мәгариф оешмалары	Ел саен	50000	Балаларның китап уку күзәлләуларын киңәйтү, гаилә укуы традицияләрен яңарту, китапханәләргә карата ижтимагый кызыксынуны арттыру.

9.	Татар теле һәм әдәбияты укытучыларының эш тәҗрибәсеннән иң яхшы эшләнмәләр жыентыгын бастырып чыгару.	Мәгариф бүлеге, Мәгариф оешмалары	2022 2024 2026	9000	Жыентык басмасы
10	«Мин татарча сөйләшәм һәм эшлим» муниципаль конкурсын үткөрү мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренән рус телле тәрбиячеләре арасында.	Спас муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге, балалар мәгариф учреждениесе.	Ел саен	10000	Иң яхшы педагогларны ачыклау
11	"Иң яхшы билингваль балалар бакчасы" конкурсының муниципаль этабын уздыру	Мәгариф бүлеге, Район балалар мәгариф учреждениесе	Ел саен	45 000	ТР ике дәүләт теленә өйрәтү буенча УКК кергү буенча мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренән иң яхшы эш тәҗрибәсен ачыклау һәм тарату
12	6-7 яшьлек балалар бакчасында тәрбияләнүчеләр арасында «Знайки» интеллектуаль конкурсы	Мәгариф бүлеге, Район балалар мәгариф учреждениесе	Ел саен	25000	
13	Һөнәри осталык конкурсларында катнашу: - «Ел укытучысы»; - татар теле һәм әдәбияты укытучыларының Бөтенроссия "Туған тел" бәйгесе мастер – классы.	Мәгариф бүлеге, Район балалар мәгариф учреждениесе	Ел саен	300 000	Фән-үстерү һәм тел тирәлеген баепу, педагогларның алдыңгы тәҗрибәсен ачыклау, филология фәннәрен укыту өлкәсендә алдыңгы тәҗрибәне тарату.

14	Балалар мөгариф учреждениесе төркемнәре арасында Идел буе халыклары курчаклары өчен костюмнар эзерләу буенча конкурс үткөрү.	Мөгариф бүлеге, Район балалар мөгариф учреждениесе	2023 2025	6000	Балаларның милли костюмнар турында күзаллауларын үстерү
15	Мөктәпкәчә мөгариф оешмалары арасында «Иң яхшы милли кабинет» конкурсын эзерләу һәм уздыру.	Мөгариф бүлеге, Район балалар мөгариф учреждениесе	2024	5000	Иң яхшы махсуслаштырылган кабинет
16	Балалар бакчасында тәрбияленүчеләр арасында «Мин үз Татарстанымны яратам» Флеш-моб	Мөгариф бүлеге, Район балалар мөгариф учреждениесе	Ел саен	10000	
17	«Йолдызчык» балалар бакчасында тәрбияленүчеләр арасында балалар ижат конкурсы.	Мөгариф бүлеге, Район балалар мөгариф учреждениесе	Ел саен	10000	
18	«Жәлил укулары» республика конкурсының муниципаль этабы.	Мөгариф бүлеге Мәдәният бүлеге Белем бирү оешмалары	Ел саен	10000	Конкурс үткөрү

3. Татар һәм рус телләрен укытуның бербөтен системасын үстерү һәм Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрендә укыту; татар телен өйрәнүгә һәм Татарстан Республикасынан читтә укытуга ярдәм итү.

№ т.б.	Чаралар	Башкаруучылар	Үтәү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны тормашка ашыруның соңгы нәтижеләре көтелә.
1.	Спас муниципаль районында татар теле һәм әдәбиятын укыту торышын анализлау	Мәгариф бүлеге	Ел саен	Төп эшчәнлек кысаларында	Мониторинг
2.	Мәктәп педагогик кадрларын яңадан әзерләү һәм квалификацияләрен күтәрү	Мәгариф бүлеге, Мәгариф оешмалары	Бөтен чор	-	Педагогик компетенцияләрне арттыру. Курслар әзерләү вакытында өйрәнелә торган тема буенча белемнәрне үзләштерү.
3.	Виртуаль бергәлек һәм факультативлар эше кысаларында Татарстан Республикасы Электрон мәгариф порталында тәҗрибә диссертациясе	Мәгариф бүлеге, Мәгариф оешмалары	Бөтен чор	-	Татар теле һәм әдәбияты укытучылары белән эш тәҗрибәсе, методик эшләнмәләре белән уртаклашу.
4.	Татар теле һәм әдәбиятын укыту мәсьәләләре буенча семинар-практикумнар, фәнни-гамәли конференцияләр үткөрү	Мәгариф бүлеге, Мәгариф оешмалары	Ел саен	10 000	Семинарлар, фәнни-гамәли конференцияләр үткөрү.
5.	Туған тел (чуваш, мордва), телләр һәм әдәбият, татар теле һәм татар әдәбияты, татар теле һәм татар әдәбияты, рус теле һәм татар әдәбияты, татар теле, рус	Мәгариф бүлеге, Мәгариф оешмалары	Ел саен	150 000	Мониторинг

	теле, Татар әдәбияты, рус теле һәм татар әдәбияты, рус теле, рус теле һәм әдәбияты буенча мәктәп укучыларының республика фән олимпиадаларының муниципаль этапларын үткөрү.						
6.	Гомуми белем бирү учреждениеләре укучыларының төрле дәрәжәдәге конкурсларда катнашуы өчен уңайлы тел һәм мәдәни белем бирү мохите булдыру.	Мәгариф бүлгеге, Мәгариф оешмалары,	Ел саен	10 000	Конкурсларда катнашу		
7.	Рус телле тәрбиячеләрне татар теленә өйрәтүне сүз минимумы дәрәжәсендә оештыру.	Мәгариф бүлгеге Белем бирү оешмалары	Ел саен (педагоглар гаризалары буенча)	-	Рус телле тәрбиячеләрне татар теле белән аралашу минимумы дәрәжәсендә.		
8.	Татар һәм рус телләре кабинетларының укыту-матди базасын ныгытуга ярдәм итү.	Мәгариф бүлгеге Белем бирү оешмалары	Бөтен чор дәвамында	100000	Заманча белем бирү технологияләрен гамәлгә кертүгә һәм укучыларның туган телләренә сыйфатлы өйрәтүенә ярдәм итәргә		
9.	Рус теле буенча мәктәп укучылары өчен еллык диктантлар һәм иншалар үткөрү	Мәгариф бүлгеге	2021-2025	-	Катнашучылар саны, кеше		

10	Участие в республиканском конкурсе-акции «Мин татарча сөйләшәм»	Мәгариф бүлгеге Белем бирү оешмалары	Ел саен	-	Катнашучылар саны, кеше
11	Л.Н.Толстой исемендәге мектәп укучыларының республика фәнни-гамәли конференциясендә катнашу.	Мәгариф бүлгеге Белем бирү оешмалары	Ел саен	25000	Катнашучылар саны, кеше

4. Татарстан Республикасында татар һәм рус телләрен саклау процессларын фәнни-методик яктан тәэмин итү.

№ т.б.	Чаралар	Башкаручылар	Үтәү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
1.	Фәнни-гамәли конференцияләр үткөрүне оештыру.	Мәгариф бүлгеге	Ел саен	25000	Фәнни-гамәли конференцияләр үткөрү.

5. Спас муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү

№ т.б.	Чаралар	Башкаручылар	Үтәү вакыты	Финанслау күләме (сум)	Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре
2.	Туған тел һәм әдәбият укыту	Мәгариф бүлгеге, Гомуми белем бирү оешмалары	Бөтен чор.	-	Туған телне укытуда альтернатив дәреслекләренә куллану.
3.	Туған тел укытучылары һәм мөктәпкәчә белем	Мәгариф бүлгеге	Ел саен	100000	Спас муниципаль районының туған тел укытучылары

	бирү оешмалары педагоглары өчен семинарлар, форумнар, конференцияләр	Гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмалары			конференцияләре семинарларын, форумнарнын үткөрү
4.	«Спас муниципаль районинда яшәүче халыкларның этнографик мозаикасы» фотокурсын оештыру һәм уздыру.	Мәгариф бүлеге	2023	5000	Фотография күргәзмәсен оештыру.
5.	Татар шагыйре Г.Тукайның тууына 140 ел тулуга багышланган «Табдулла Тукай» татар телендә иншалар конкурсы.	Мәгариф бүлеге, районның мәгариф оешмалары	2025	5000	Татар әдәбияты һәм мәдәнияте белән кызыксынуны арттыру.

6. Татарстан Республикасында дәүләт һәм башка телләрнең социаль статусын күтәрү һәм аларны популярлаштыру.

№ т.б.	Чаралар	Башкаруучылар	Үтәү срогы	Финанслау күләме (сум.)	Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре.
1.	Татар һәм рус телләре һәм әдәбияты укытучыларының	Мәгариф бүлеге, гомуми белем бирү оешмалары	Бөтен чор	Агымдагы финанслау	Республика форуминда катнашу

	республика форумында катнашу.	Мәгариф бүлеге	Ел саен	Татарстан Республикасы Бюджетты	Мәктәп китапханәләрен тулыландыру
2.	Милли һәм туган якны өйрәнү китаплары фондын тушлау	Мәгариф бүлеге, гомуми белем бирү оешмалары	Ел саен	Агымдагы финанслау	Олимпиадаларда катнашу
3.	Татарстан Республикасы дәүләт телләре буенча олимпиада Спас муниципаль районының мәгариф учреждениеләрендә уздыру.	Мәгариф бүлеге, гомуми белем бирү оешмалары	Ел саен	Татарстан Республикасы Бюджетты	
4.	Китапханәне сәнгать әдәбияты, башка халык вәкилләре телендәге китаплар белән тулыландыру	Мәгариф бүлеге, гомуми белем бирү оешмалары	Ел саен	Татарстан Республикасы Бюджетты	